

Fler elever i fler skolor

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i skollagen.

De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär att de bestämmelser i skollagen som anger att fristående förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor som inte har plats för alla sökande ska göra ett urval på grunder som Skolinspektionen godkänner ska förtydligas så att det framgår att sådana urvalsgrunder ska vara förenliga med att skolan ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i den aktuella skolformen. Dessutom ska bestämmelserna ändras så att det framgår att regeringen med stöd av regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från urvalsgrunderna för vissa elever.

I propositionen gör regeringen även bedömningen att det bör föreskrivas i förordning att en huvudman för en fristående skola som använder anmälningstid som en urvalsgrund bör få välja att ta emot ett begränsat antal elever per läsår (en särskild kvot) som ges företräde framför övriga sökande. Den särskilda kvoten bör avse elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 november 2016.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Behandlade förslag

Proposition 2015/16:184 Fler elever i fler skolor.

Ett yrkande i en följdmotion.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	6
Fler elever i fler skolor	6
Reservation	13
Fler elever i fler skolor (SD)	13
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	15
Propositionen	15
Följdmotionen	15
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Fler elever i fler skolor

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:184 och avslår motion 2015/16:3425 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD).

Reservation (SD)

Stockholm den 20 september 2016

På utbildningsutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S) och Lena Emilsson (S).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2015/16:184 Fler elever i fler skolor och en motion som väckts med anledning av propositionen. En redovisning av förslaget till riksdagsbeslut i propositionen respektive i följdmotionen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2.

Bakgrund

Den stora mängd asylsökande som kom till Sverige under hösten 2015 medförde att antalet elever i det svenska skolväsendet ökade stort på kort tid. I den allmänna debatten förde Friskolornas riksförbund i oktober 2015 fram önskemål om ändrade regler för urval till fristående skolor som har kö för att sådana skolor ska kunna ta emot nyanlända elever. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) framförde i en skrivelse som kom in till Regeringskansliet den 23 oktober 2015 önskemål om åtgärder med anledning av flyktingsituationen (A2015/02763/I). I en komplettering den 23 november 2015 framförde SKL att fler skolor bör kunna ta emot nyanlända elever och att en giltig urvalsgrund för fristående skolor bör kunna vara att eleven är nyanländ.

Regeringen kom den 23 oktober 2015 överens med Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna om insatser med anledning av flyktingkrisen. Som ett led i genomförandet av överenskommelsen när det gäller insatser på skolområdet beslutade regeringen den 26 november 2015 direktiv till en särskild utredare som fick uppdraget att föreslå åtgärder för att tillgodose till Sverige nyanlända elevers rätt till utbildning (dir. 2015:122). I uppdraget ingick bl.a. att utreda hur kommuner i större utsträckning ska kunna placera elever i andra skolor än de närliggande för att främja en jämnare fördelning av nyanlända elever mellan skolor och förbättra förutsättningarna för integration. I uppdraget ingick också att föreslå hur fristående skolor där det finns kö ska kunna ta emot nyanlända elever. Utredningen redovisade den 22 januari 2016 dessa delar av uppdraget i delbetänkandet Plats för nyanlända i fler skolor (SOU 2016:9). I denna proposition, som läggs fram som en del i överenskommelsen mellan regeringen, Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna, behandlas det sistnämnda förslaget.

Betänkandet har remissbehandlats och ett remissmöte hölls den 1 februari 2016.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller förslag till ändringar i skollagen (2010:800) som innebär att bestämmelserna som anger att fristående förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor som inte har plats för alla sökande ska göra ett urval på grunder som Skolinspektionen godkänner dels ska förtydligas så att det framgår att sådana urvalsgrunder ska vara förenliga med att skolan ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i den aktuella skolformen, dels ändras genom att det anges att regeringen med stöd av regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från urvalsgrunderna för vissa elever.

Regeringen redogör också för sin bedömning att det bör föreskrivas i förordning att en huvudman för en fristående skola som använder anmälningstid som en urvalsgrund bör få välja att ta emot ett begränsat antal elever per läsår (en särskild kvot) som ges företräde framför övriga sökande. Den särskilda kvoten bör avse elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 november 2016.

Utskottets överväganden

Fler elever i fler skolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Jämför reservation (SD).

Nuvarande bestämmelser – mottagande och urval i fristående skolor

Öppenhetskravet och undantag från detta krav

Ett barns vårdnadshavare kan välja att ansöka om en kommunal eller en fristående skola för sitt barn. En fristående grundskola ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i grundskolan (10 kap. 35 § skollagen [2010:800]). En elevs vårdnadshavare kan därför ansöka om plats i en fristående grundskola i eller utanför hemkommunen. Att skolan ska vara öppen för alla innebär att skolenheten i mån av plats ska ta emot alla som söker dit (prop. 2009/10:165 s. 743). Det får inte finnas något krav på t.ex. etniskt ursprung eller församlingstillhörighet för att tas emot som elev vid en fristående skola (prop. 2009/10:165 s. 382). I kravet på öppenhet ligger också att om det finns fler sökande än det finns platser ska den fristående skolan tillämpa sådana urvalsregler som inte sätter öppenhetsprincipen åt sidan (prop. 1995/96:200 s. 78).

Det finns ett antal undantag från öppenhetskravet. Utbildningen får begränsas till att avse vissa årskurser, elever som är i behov av särskilt stöd och vissa elever som utbildningen är speciellt anpassad för (10 kap. 35 § första stycket 1–3 skollagen). Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om sådana speciellt anpassade utbildningar.

Fler sökande elever än platser

Det är huvudmannen för en fristående skola som bestämmer hur många elever som ska tas emot i skolan. När det finns fler sökande än platser till skolan måste huvudmannen göra ett urval bland de sökande (10 kap. 36 § skollagen). Urvalet måste göras på grunder som inte sätter kravet på öppenhet för alla elever ur spel. Urvalet ska göras på de grunder som Skolinspektionen godkänner om inte annat följer av föreskrifter om speciellt anpassade utbildningar, t.ex. utbildningar med en särskild pedagogisk inriktning (10 kap. 36 § 1–3 skollagen).

Vilka urvalsgrunder som får tillämpas finns inte reglerat i skollagen eller i någon annan författning. I förarbetena till skollagen anges kötid, syskonförtur och geografisk närhet som exempel på urvalsgrunder som anses förenliga med öppenhetskravet (prop. 1995/96:200 s. 78 och 2009/10:165 s. 744).

De urvalsgrunder som Skolinspektionen hittills har godkänt med stöd av förarbetsuttalanden är:

- anmälningdatum
- syskonförtur
- geografisk närhet
- förtur för de elever som går i förskoleklass som tillhör skolenheten
- verksamhetsmässiga samband: organisatoriska samband, t.ex. att en fristående förskola samutnyttjar lokaler eller personal med den aktuella skolan, eller pedagogiskt samband, t.ex. att waldorf- eller montessoripedagogik tillämpas.

Det är huvudmannen som beslutar vilka urvalsgrunder som ska tillämpas vid en fristående skola.

Motsvarande bestämmelser gäller för fristående förskoleklasser och grundsärskolor

I det föregående har för enkelhetens skull det som gäller för grundskolan beskrivits. För fristående förskoleklasser och grundsärskolor gäller i huvudsak motsvarande bestämmelser om öppenhet och urvalsgrunder (9 kap. 17 och 18 §§ samt 11 kap. 34 och 35 §§ skollagen).

Diskrimineringslagen

I diskrimineringslagen (2008:567) finns bestämmelser om förbud mot diskriminering i samband med utbildning. Med direkt diskriminering avses att någon missgynnas genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med bl.a. etnisk tillhörighet (1 kap. 4 § 1). Med indirekt diskriminering avses att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med bl.a. viss etnisk tillhörighet, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet (1 kap. 4 § 2). Med etnisk tillhörighet avses i diskrimineringslagen nationellt eller etniskt ursprung, hudfärg eller annat liknande förhållande (1 kap. 5 § 5). Den som bedriver verksamhet som avses i skollagen får inte diskriminera något barn eller någon elev som deltar i eller söker till verksamheten (2 kap. 5 §).

Diskrimineringslagen genomför bl.a. rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung. Enligt direktivet får det inte

förekomma någon direkt eller indirekt diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung (artikel 2.1). Direkt diskriminering ska anses förekomma när en person på grund av ras eller etniskt ursprung behandlas mindre förmånligt än en annan person behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation (artikel 2.2 a). Indirekt diskriminering ska anses förekomma när en skenbart neutral bestämmelse eller ett skenbart neutralt kriterium eller förfaringsätt särskilt missgynnar personer av en viss ras eller ett visst etniskt ursprung jämfört med andra personer, om inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringsättet objektivt motiveras av ett berättigat mål och medlen för att uppnå detta är lämpliga och nödvändiga (artikel 2.2 b).

Propositionen

Regeringens förslag

I propositionen föreslås att de bestämmelser i skollagen som anger att fristående förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor som inte har plats för alla sökande ska göra ett urval på grunder som Skolinspektionen godkänner ska förtydligas så att det framgår att sådana urvalsgrunder ska vara förenliga med att skolan ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i den aktuella skolformen. Dessutom ska dessa bestämmelser ändras genom att det anges att regeringen med stöd av regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag från urvalsgrunderna för vissa elever.

Regeringens bedömning

I propositionen gör regeringen även bedömningen att genom föreskrifter i förordning bör en huvudman för en fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola som använder anmälningstid som en urvalsgrund få välja att ta emot ett begränsat antal elever per läsår (särskild kvot) som ges företräde framför övriga sökande. Den särskilda kvoten bör avse elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år före starten av det aktuella läsåret.

Huvudmannen för en fristående skola som inför en sådan kvot bör vara skyldig att informera den kommun där skolan ligger och Skolinspektionen om detta.

Förordningens giltighetstid bör, åtminstone inledningsvis, vara tidsbegränsad, och regleringen bör utvärderas efter en viss tid.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Regeringen anger bl.a. följande som skäl för sitt förslag och sin bedömning:

Utgångspunkter

Det kraftigt ökade antalet asylsökande under hösten 2015, varav många barnfamiljer och ensamkommande barn, har i flera kommuner lett till en stor ökning på kort tid av antalet elever. Det ställer stora krav på skolväsendet när det gäller nya skolplatser. Det ökade elevantalet har medfört ett behov av att

bättre kunna utnyttja skolväsendets samlade resurser. Ett sätt att bidra till ett bättre resursutnyttjande kan enligt regeringen vara att ge fler fristående skolor möjlighet att ta emot nyanlända elever.

Det är en viktig och grundläggande princip att en fristående skola ska vara öppen för alla som har rätt till utbildning i den aktuella skolformen. En elev som nyligen har anlänt till landet har inte samma möjligheter att välja en fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola som tillämpar kötid som urvalsgrund och som har fler sökande än platser som elever som har varit bosatta i Sverige en längre tid och har haft möjlighet att i tid ställa sig i kö.

När det gäller gymnasieskolan framgår det av skollagen att regeringen meddelar föreskrifter om urval bland mottagna sökande (15 kap. 13 §). I gymnasieförordningen (2010:2039) har det införts bestämmelser om en fri kvot för antagning till nationella program i gymnasieskolan. Enligt dessa bestämmelser ska ett begränsat antal platser avsättas bl.a. för dem som av särskilda omständigheter bör ges företräde framför de övriga sökande. Huvudmannen beslutar om det antal platser som ska avsättas (7 kap. 3 §). Några motsvarande bestämmelser om en kvot finns inte för förskoleklassen, grundskolan eller grundsärskolan. Regeringen bedömer att finns ett behov av att införa bestämmelser som möjliggör för enskilda huvudmän inom dessa skolformer att besluta om att införa en särskild kvot.

Vilka ska ingå i en särskild kvot?

Regeringen skriver i propositionen att fristående skolor tar emot elever från hela landet och det därför inte är möjligt att tillämpa något annat kriterium för en särskild kvot än att eleven varit bosatt i landet så kort tid att han eller hon inte har haft möjlighet att ställa sig i kö. Skälet till att dessa personer särbehandlas är emellertid inte deras etniska tillhörighet utan det faktum att de inte haft möjlighet att ställa sig i kö för en plats i en fristående skola. Regeringen bedömer att detta inte kan anses utgöra direkt diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) och det bakomliggande EU-direktivet. Däremot kan det anses som ett kriterium som utgör indirekt diskriminering, eftersom tillämpningen av kriteriet kan komma att särskilt missgynna elever med viss etnisk tillhörighet. För att kriteriet inte ska stå i strid med förbudet mot indirekt diskriminering krävs då att det har ett berättigat syfte och att de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet.

Syftet är att bättre använda skolväsendets samlade resurser och därigenom ytterst främja huvudmännens förutsättningar att nå de mål som slagits fast i skollagen. Regeringen framhåller särskilt i propositionen att alla ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet oavsett geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden (1 kap. 8 § skollagen) samt att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen). Detta måste enligt regeringens mening vara ett sådant objektivt sett godtagbart och viktigt syfte som uppfyller kravet på att vara ett berättigat syfte i den mening som avses i diskrimineringslagen.

För att en särbehandling inte ska anses utgöra indirekt diskriminering krävs även att urvalskriteriet utgör ett lämpligt och nödvändigt medel för att uppnå det angivna syftet, vilket innefattar en proportionalitetsprövning. Det har då betydelse om det finns andra icke diskriminerande medel eller mindre missgynnande åtgärder som kan vidtas för att uppnå syftet. Fristående skolor som tillämpar anmälningstid som en urvalsgrund och som har så många fler sökande än platser att bara sökande med lång kötid tas emot står i praktiken inte öppna för elever som inte har haft möjlighet att ställa sig i kö på grund av att de endast varit bosatta i landet en kortare tid innan urvalet ska göras. För att möjliggöra att sådana elever kan tas emot i fristående skolor som annars endast tar emot elever med lång kötid finns det enligt regeringen inte något mindre ingripande alternativ till en särskild kvot för sådana elever som ger dem företräde framför övriga sökande. Att använda ett urvalskriterium som innebär att förtur ges till en elev som varit bosatt i landet så kort tid att han eller hon inte tidigare har haft möjlighet att ställa sig i kö för en plats i en fristående skola anser regeringen är ett lämpligt och nödvändigt medel för att uppnå det angivna syftet. Regeringen bedömer därför att användningen av ett sådant urvalskriterium inte står i strid med förbudet mot indirekt diskriminering.

Hur stor bör den särskilda kvoten vara?

Utredningen har föreslagit att den särskilda kvoten ska vara högst 5 procent av den fristående skolans maximala kapacitet. Regeringen konstaterar i propositionen att förslaget om en särskild kvot innebär att vissa elever som söker till fristående skolor ges företräde framför andra sökande, varav många kanske har stått i kö under lång tid. Ett sådant undantag bör därför ha en begränsad omfattning. Regeringen anser att utredningens föreslagna begränsning om högst 5 procent innebär en lämplig avvägning av storleken på den särskilda kvot som regeringen bedömer att huvudmän för en fristående förskoleklass, grundskola eller grundsärskola bör få införa.

Huvudmannen bör ha en skyldighet att informera både den kommun där skolan ligger och Skolinspektionen

Regeringen anser att de fristående skolor som väljer att införa en kvot för elever som inte har haft möjlighet att tidigare ställa sig i kö hos den fristående skolan bör ha en skyldighet att informera den kommun där skolan ligger om detta för att underlätta kommunens planering och för att kommunen ska kunna informera elever och vårdnadshavare om vilka fristående skolor som har denna särskilda kvot. Regeringen anser att den enskilda huvudmannen även bör ha en skyldighet att göra en motsvarande anmälan till Skolinspektionen.

Behöver skollagen ändras för att en särskild kvot ska kunna införas?

Fristående skolors skyldighet att vara öppna för alla elever som har rätt till utbildning i den aktuella skolformen är föreskriven i lag (t.ex. 10 kap. 35 § skollagen). Vid urval till fristående skolor som har fler sökande än platser får endast sådana urvalsgrunder tillämpas som är förenliga med öppenhetskravet.

Detta framgår i dag endast av förarbetsuttalanden. Regeringen anser att det bör anges uttryckligen i lagtexten.¹

Konsekvenserna av att en enskild huvudman efter ansökan godkänns som huvudman för en fristående skola är bl.a. att huvudmannen får rätt till bidrag från elevernas hemkommuner. Bestämmelserna i skollagen om fristående skolor är enligt regeringens bedömning en gynnande reglering för de enskilda huvudmännen. Detta innebär att exempelvis föreskrifter om urvalsgrunder i fristående skolor hör till sådana föreskrifter som enligt grundlag inte måste beslutas av riksdagen utan får meddelas av regeringen med stöd av dess restkompetens (jfr prop. 2015/16:17 s. 35). Riksdagen har emellertid när det gäller dessa bestämmelser i skollagen stiftat lag på området för regeringens restkompetens. Regeringen anser att den bör utgå från att riksdagen, när den genom bestämmelser i skollagen reglerat en fråga som ligger inom området för regeringens restkompetens, har skapat en reglering som är avsedd att vara uttömmande, om inte något annat anges i lagen eller ändå framgår genom t.ex. förarbetsuttalanden. Det behövs därför en upplysningsbestämmelse i lagen om att regeringen med stöd av regeringsformen kan meddela föreskrifter om urvalsgrunder i fristående skolor (se prop. 2009/10:165 s. 209 f.).

Sammanfattningsvis bör det enligt regeringen införas en upplysning i bestämmelserna om urval till fristående förskoleklasser, grundskolor och grundsärskolor om att regeringen med stöd av regeringsformen kan meddela föreskrifter om undantag för vissa elever från de urvalsgrunder som normalt gäller.²

Bestämmelser om en särskild kvot bör införas i en tidsbegränsad förordning

Regeringen anser att de nya bestämmelserna om en särskild kvot bör införas på förordningsnivå, och att en lämplig avgränsning är att elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år när det aktuella läsåret startar kan räknas in i den särskilda kvoten. Regeringen anser vidare att förordningen bör vara tidsbegränsad och att den bör utvärderas efter en viss tid. Beroende på vad som framkommer under utvärderingen bör därefter ställning tas till om det finns skäl att permanenta förordningsregleringen.

Ikraftträdande

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 november 2016.

¹ Jämför lagförslaget gällande 9 kap. 18 § första stycket (fristående förskoleklass), 10 kap. 36 § första stycket (fristående grundskola) och 11 kap. 35 § första stycket skollagen (fristående grundsärskola), se prop. s. 4–5. Av författningskommentaren framgår att någon ändring i sak inte är avsedd (prop. s. 21–22).

² Jämför lagförslaget om att införa ett andra stycke i lagrummen 9 kap. 18 § (fristående förskoleklass), 10 kap. 36 § (fristående grundskola) och 11 kap. 35 § skollagen (fristående grundsärskola), se prop. s. 4–5.

Motionen

I kommittémotion 2015/16:3425 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvis (båda SD) föreslås att riksdagen ska avslå propositionen. Motionärerna framhåller att regeringens utgångspunkt för förslaget, behovet att ”bättre kunna utnyttja skolväsendets samlade resurser”, är felaktig eftersom förslaget innebär att de elever som ges företräde i kön samtidigt tar platsen från andra elever som då måste gå på en annan skola. Det är också enligt motionärerna fel att kvotera in en grupp elever utifrån hur länge de varit bosatta i landet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar att det i och med förslaget i propositionen införs i skollagen att de grunder för urval som Skolinspektionen godkänner ska vara förenliga med att skolan ska vara öppen för alla elever som har rätt till utbildning i den aktuella skolformen. Utskottet anser i likhet med regeringen att en upplysningsbestämmelse bör införas om att regeringen med stöd av regeringsformen kan föreskriva om undantag från urvalsgrunder för vissa elever.

Utskottet kan konstatera att det under hösten 2015 kom ett stort antal asylsökande till Sverige, vilket har medfört att antalet elever i det svenska skolväsendet har ökat stort. Mot den bakgrunden har såväl Friskolornas riksförbund som SKL efterfrågat ett ändrat regelverk i syfte att möjliggöra för fristående skolor som har kö att ta emot elever som nyligen anlänt till Sverige. Utskottet anser att det rådande läget med ett ökande elevantal har skapat ett behov av att bättre kunna utnyttja skolväsendets samlade resurser. Ett sätt som kan bidra till ett bättre resursutnyttjande kan vara att ge fler fristående skolor möjlighet att ta emot nyanlända elever. Utskottet vill i sammanhanget framhålla att genom att vissa elever som nyligen anlänt till landet får möjlighet att tas emot i fler fristående skolor får fler elever en likvärdig tillgång till utbildning liksom de elever som är tidigare bosatta i landet.

Utskottet har vidare samma uppfattning som regeringen om att förslaget och de aviserade förordningsändringarna inte kan anses utgöra direkt diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) och det bakomliggande EU-direktivet eller stå i strid med förbudet mot indirekt diskriminering.

Utskottet anser att det i en förordning bör föreskrivas att en huvudman för en fristående skola som använder anmälningstid som urvalsgrund bör få välja att ta emot ett begränsat antal elever per läsår – en särskild kvot – som ges företräde framför övriga sökande. Den särskilda kvoten bör enligt regeringen avse elever som varit bosatta i landet kortare tid än två år innan det aktuella läsåret startar och uppgå till högst 5 procent av den fristående skolans maximala kapacitet. Utskottet ställer sig också bakom att förordningens giltighetstid, åtminstone inledningsvis, bör vara tidsbegränsad och att regleringen bör utvärderas efter en viss tid.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens proposition och avstyrker motion 2015/16:3425 (SD).

Reservation

Fler elever i fler skolor (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion 2015/16:3425 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) och avslår proposition 2015/16:184.

Ställningstagande

Utan tvekan har det svenska skolsystemet utsatts för en avsevärd belastning på grund av tillströmningen av asylsökande under främst sommaren och hösten 2015. Denna extrema belastning på vårt skolsystem, tillsammans med sjunkande svenska resultat i internationella skolundersökningar, är alarmerande. Det är mot den bakgrunden förståeligt att regeringen och delar av oppositionen söker lösningar på den uppkomna situationen. En lösning som består i att en särskild kvot ska tillämpas för elever som nyligen anlänt till landet är dock ingen framkomlig väg för att komma till rätta med de problem vi i dag står inför.

Utgångspunkten för regeringens förslag är enligt propositionen ”att bättre kunna utnyttja skolväsendets samlade resurser”. Denna utgångspunkt ligger alltså till grund för att bryta upp det inarbetade kösystem vi i dag tillämpar och i stället låta elever som nyligen anlänt till landet ges företräde framför övriga sökande till friskolor med kö. Detta resonemang är felaktigt. Friskolor utan kö kan redan i dag ta emot en nyligen anländ elev. Det är bara på friskolor med kö där alla elever inte får plats som förslaget kommer att få någon som helst effekt. Men eftersom de elever som ges företräde i kön samtidigt tar platser från andra elever som då måste gå i någon annan skola utnyttjas inte skolväsendets samlade resurser bättre med förslaget. Att kvotera in en grupp elever ökar inte automatiskt antalet platser. Enda sättet att ”utnyttja skolväsendets samlade resurser bättre” är att skolor utan kö med ett visst läraröverskott tar emot nyligen anlända elever.

Det är fel att kvotera in en viss grupp elever till populära friskolor utifrån hur länge de varit bosatta i landet. Diskrimineringsombudsmannen reagerar i sitt remissvar mot förslaget. Det gör även vi sverigedemokrater. Det är i och för sig sant som regeringen framhåller i propositionen att föräldrar och elever som invandrar till Sverige inte har haft någon möjlighet att ställa sig i någon friskolekö. Men det är också sant att dessa människor inte heller har haft någon möjlighet att ställa sig i t.ex. bostadskön. Det följer av sakens natur att man efter en tid i ett land avancerar i alla de kösystem som ett modernt samhälle

erbjuder. Ska regeringen undanröja de hinder som alla dessa köer innebär för nyanlända? Vi anser att det är fel väg att gå. Dessutom gäller förslaget alla som enligt propositionen kan betecknas som nyligen anlända elever, inte bara de som söker asyl. En hemvändande diplomat med skolbarn kan alltså gå före i kön till en populär friskola. Detta kan omöjligen uppfattas som rättvist.

Eftersom förslaget om en särskild kvot är frivilligt för varje enskild huvudman att tillämpa är den integrerande effekten också mycket tveksam. Hur många populära friskolor som kommer att tillämpa en särskild kvot återstår att se.

Mot bakgrund av det ovan anförda yrkar vi avslag på propositionen.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:184 Fler elever i fler skolor:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionen

2015/16:3425 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

Riksdagen avslår proposition 2015/16:184 om en särskild kvot med förtur i kö till friskolor för nyanlända.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 18 §, 10 kap. 36 § och 11 kap. 35 § skollagen (2010:800) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 kap.

18 §

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på *de* grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.

Om det inte finns plats för alla sökande till en skolenhet med förskoleklass, ska urvalet göras på *grunder som är förenliga med 17 § första stycket och* som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av ett beslut som har fattats med stöd av 6 a §.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter som innebär ytterligare undantag för vissa elever.

10 kap.

36 §

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på *de* grunder som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket,

2. andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller

3. ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på *grunder som är förenliga med 35 § första stycket och* som Statens skolinspektion godkänner, om inte annat följer av

1. föreskrifter som meddelats med stöd av 9 § tredje stycket,

2. andra föreskrifter som avser fristående skolor med särskild pedagogisk inriktning eller särskilda utbildningar, eller

3. ett beslut som har fattats med stöd av 9 a §.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter som innebär ytterligare undantag för vissa elever.

11 kap.**35 §**

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som Statens skolinspektion godkänner.

Om det inte finns plats för alla sökande, ska urvalet göras på grunder som är förenliga med 34 § första stycket och som Statens skolinspektion godkänner.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter som innebär undantag för vissa elever.

Denna lag träder i kraft den 1 november 2016.